
TÜRK TİPİ ÖĞRENME*

✱

*Erol Göka***

ÖZET

Türk öğrencilerin öğrenme konusundaki bazı temel sorunlarının anlaşılması için, sözlü ve yazılı kültürlerin özelliklerine odaklanarak, Türk toplumunun kimi tarihsel ve kültürel karakteristiklerinin ele alınmasının zorunlu olduğunu savlayacağım. Bu bakış açısından, öğrenme, salt bireysel zeka ve çabaların bir çıktısı/başarısı olmaktan çok, toplumun kültürünün uzun süren tarihsel tortulaşmasının bir ürünüdür.

Anahtar Kelimeler; Eğitim, Türk tipi öğrenme, Türk eğitim sistemi öğrenme, kültür.

Konuşma başlığım pek bilimsel sayılmaz. Söyleyeceklerimi bilimsel bir formattan ziyade bir deneme rahatlığında ifade edebilmek için böyle bir yol seçtim. "Türk tip öğrenme" başlığının kapsayıcılığı ve gevşekliği, onu birçok biçimde ele almamızı olanaklı kılıyor.

Bu konuşmada öğrenmedeki tarihsel ve kültürel boyutun önemini vurgulayabilmek, bazı saptamalarımı sizlerle paylaşabilmek için "Türk tipi öğrenme" demek zorunda kaldım, yoksa "yalnızca Türklere özgü bir öğrenme tipi" yok elbette. Bir anı anlatacağım ve sonra bazı sorular soracağım.

* Bu konuşma, 9-10 Aralık 2004 tarihlerinde Ankara Üniversitesinde yapılan *1. Yaşamboyu Öğrenme Sempozyumu'*nda sunulmuştur.

** Doç. Dr., Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi I. Psikiyatri Kliniği Şefi

"Ebe" dediğim babaannemi geçenlerde yüz bilmem kaç yaşında yitirdik. Tam bir Türkmen yaşlısıydı. Belki de bini geçiyordu yaşı. Çünkü ondan görüp öğrendiklerimi, şimdi "Türk grup davranışı" çalışmalarımı yaparken aynen Göktürk kadınlarında da görüyorum. Her neyse, ben ortaokulda olmalıydım, çocuklar toplaşmış, ebeyle oynuyorduk yine. Tesadüfen bir şey keşfetmiştik: Ebeye hadi şunu hecele dediğimizde, biz ne söylersek söyleyelim, kendi bildiği gibi yapıyordu işlemi. Örneğin biz, "bi-sik-let" diyorduk; ebem "ve-les-bit"... Belki, dil-beyin-kültür ilişkileriyle ilgili zihnimdeki ilk soru bu şekilde uyandı. Ebeye yeniden döneceğim. Önce şu sorularımıza bir göz atalım:

"İslamlaşmaya kadar olan Türk tarihi boyunca yazılmış metinleri toplasak acaba ne kadar tutar?", "Peki İslamlaşmadan sonra yazılanları da hesaba katsak yekün nereye varır?", "Dahası bu metinlerin içeriklerinde neler vardır ve hangi yazı dilinde kaleme alınmışlardır?"...

Biraz durum saptamasından sonra, sorulara devam edelim:

Biliyorsunuz, geçen yıl olduğu gibi önümüzdeki yılın bütçesinde eğitime ayrılan pay, silahlı kuvvetlere ayrılanı geçti. DİE'nin Ekim ayında açıklanan ve basına yansıyan "2002 yılı Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması", ülkemizde eğitim harcamalarının GSMH'nin %7,31 oranını bulduğunu ve bu oranla OECD ülkelerinin en üstünde yer aldığımızı, ABD, Kanada ve İngiltere'yi sollayıp geçtiğimizi ortaya koydu. "Peki nereye gidiyor bu kadar para?" Şehirlerimizin meydanlarını çevreleyen büyük binaların neredeyse tamamı, bu ülkede eğitim adına yapılan hataları temsil eden utanç abideleri özel dersanelere ait. Sınavlara dayalı Türk eğitim sistemi, daha ana okulundan başlayarak çocuklarımızı "soru bidonu" haline getiriyor. Anneler çocuklarını ellerinden tuttukları gibi adeta sürükleyerek o kurstan bu öğretime götürüyor. Babalar, özel okul parası yetiştirmek için fazla mesai peşinde koşuyor. Bu kadar tiyodan sonra paralarının nereye gittiği sorusunun cevabı zor olmasa gerek!

Sorulara devam: "Eğitime bu kadar para harcıyoruz harcamasına da, kuzum siz okumuş yetişkinlerimize bakıp bu ülkedeki eğitim sisteminin ne güzel işlediğini hissettiniz mi hiç?", "Otobüste, trende, uçakta, orada, burada, şurada elindeki kitabına, dergisine gömülmüş insanlarımızı gördüğünüzde ya da trafikte, apartmanlarda, işyerlerinde birbirlerine ellerinden gelen nezaketle davranan yurttaşlarımıza baktığınızda, 'Ne güzel bir ülkede yaşıyoruz!' diye geçirdiniz mi içinizden?", "Bu güzelim ülkede lise mezunuyla, ilkokul mezununu hal, tavır ve davranışlarından nasıl ayırt edebileceğiniz konusunda yeterince veriniz var mı elinizde?"...

Bu sorulara cevap aradığımızda, "Türk tipi öğrenme" probleminin doğ-

rudan doğruya Türklerin uygarlıkla ve doğal olarak yazıyla ilişkileriyle kopmaz bir bağlantı içerdiği görülür. Öğrenme problemi, kültürel ve tarihsel bağlamından bağımsız bir biçimde ele alınmaz. Öğrenme problemini anlamak için ilk kabul edilmesi gereken gerçek budur:

İtiraf edelim, özellikle büyük şehirlerimizde, ne gelenekseli yaşayabilen ne modern olabilmiş bir hoyratlığa batmış biçimde debeleniyoruz. Eğitim için harcanan bunca emeğin, suya yazılı yazı gibi silinip gittiğini, gözümüzü açıp baktığımız her yerde görüyoruz. Lise mezunuyla ilkokul mezununu ayırt edecek veri bulmaktan vazgeçtik, özel eğitim gerektiren çocuklarımızın içler acısı hali de şurada dursun, işlevsel okur yazarlık, yani okuma yazma becerisini gündelik hayat sırasında kullanma oranımız % 25 civarında bile değil. İddia ediyorum, bir zamanlar ilkokulu bitirmiş olanlarımızın çok önemli bir kısmı, okulda öğrendiklerini ve hatta okuma yazmayı çoktan unuttu. Başka türlü olsaydı, hiç değilse arada bir doğru yazılmış "satılık" levhasına rastlamamız gerekmez miydi ya da lise mezunu insanlar ilaçlarını nasıl kullanacaklarını doktorlarının ilaç kutularına çizgiyle ifade etmelerini neden istesinler? İddia ediyorum, ehliyetli sürücülerimizi, şimdi trafik işaretlerinden bir sınava tabi tutsanız, % 90'ı kalır. Bu nedenle ÖSS'den sıfır çekme başarısı göstermiş çocuklarımıza bir şey diyemiyorum. İddia ediyorum, bir Cuma namazı çıkışı, tıka basa dolu camilerimizin birinden çıkan cemaate, temel ilmihal bilgilerini sorsanız, akıllara durgunluk verecek cevaplar alırsınız. İddia ediyorum İngilizce tıp ve mühendislik tahsil eden doktorlarımızın ve mühendislerimizin çoğu, altıncı sınıf Türkçe'sinden sınıfı geçemeyecek kadar kendi dillerinin cahilidir. Ve daha birçok iddia...

Biz Türkler, yazıyla, okumayla başı hoş olan bir topluluk değiliz. Selçuklu ve Osmanlı'da kendimize özgü uygarlık girişimi denemelerinde bulduk ama bu çabalarımız başarıya ulaşamadı. Göçebe-çoban-savaşçı bir topluluk olma özelliklerimiz, tüm tarihimizi belirledi. Modernliğe de geç kaldık. Almanlar ve Ruslar da modernliğe geç kaldı ama onlar kendilerine has önlemlerle gecikmelerini telafi etme yoluna gittiler. Cumhuriyet projemiz, tarihimizde ilk kez hesapların, uygar olmaya hatta "çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkma"ya göre yapıldığı bir projeydi. Ama uygar bir ulus yaratma projesi, birçok yerinden yara aldı.

Cumhuriyet projemizin aldığı yaralar hakkında birçok düşünür birçok alanda farklı saptamalar yapabilir. Ben konumuzla ilgili olarak şunları söyleyebilirim: Yurttaşların gönüllü eşit birliğine dayalı modern bir ulus olabilmemiz için öncelikle yurttaşların rasyonel kurucu irade sahibi, bireyler olmaları gerekir. Bunun için de her şeyden önce okuma ve yazmayla başı hoş olmalı insanımızın. Okuma yazmayla başı hoş olmalı çünkü biz kendine

özgü bir uygarlık geliştirememiş, modernliğe geç kalmış, göçebe-çoban-savaşçı bir topluluk olmanın yanı sıra büyük ölçüde sözlü kültüre ait bir topluluğuz. İşte yine benim Türkmen ebeme geliyoruz. Araştırmalar gösteriyor ki, sözlü kültürde beynin işleyişi, düşünme biçimi yazılı kültürden tümüyle farklıdır.

Şu sözlü-yazılı kültür ayrımı üzerinde biraz durmalıyız:

Tarihin zaman dilimleri arasındaki farklılıklara ve toplumsal yapılanmalar arasındaki değişikliklere ne adlar verileceği ve nasıl bakılması gerektiği, beşeri bilimlerde oldukça tartışmalıdır. Bugüne kadar bu amaçla en çok "geleneksele" ve "modern" kavramları kullanılmış olmakla birlikte, dilin sözlü niteliğinin, sözlü kültürle yazı arasındaki farklılıkların anlaşılmasıyla birlikte, son zamanlarda "sözlü" ve "yazılı kültür" başlıkları bazı araştırmacılar tarafından önerilmeye başlanmıştır. Ancak "söz" ve "yazı" kavramlarının içerdiği alanda bazı sorunlar vardır. Örneğin matbaayla birlikte yazı ve yazılı kültür önemli bir içerik değişimi yaşamıştır; yine bugün, radyo, televizyon, bilgisayar ve uydu türü araçlarla düşüncenin elektronik işleyişi mümkün olmuş, söz ve yazı ayrımı silikleşmiştir. Yaşadığımız elektronik çağa "ikincil sözlü kültür çağı" da denmekte; bununla varlığı yazı ve matbaa teknolojilerine dayanan telefon, radyo ve televizyona özgü sözlü kültür kastedilmektedir.

Bu sorunlara rağmen bilim dünyasında "söz" ve "yazı" arasında ve dolayısıyla sözlü" ve "yazılı kültür"ler arasında paradigmatik düzeyde farklılıklar olduğu kabul edilmektedir.

Birincil sözlü kültürün doğasını anlayabilmek için öncelikle sesin doğasını anlamak gereklidir. Sesin zamanla ilişkisi diğer duylardan farklıdır; o, ancak varlığını yitirirken işitilir. Tıpkı bir olay gibi zaman içinde geçip gider ses. Sesin olabilmesi için bir güç gerektiğinden sözlü kültürlerde insanlar, kelimelerin büyüğü bir güç içerdiğine en azından bilinçdışında inanırlar. Oysa yazılı kültürdekiler için kelimeler, nesnemi bir niteliktedir; orada, düz bir yüzeyde, eylemsiz bir biçimde, kolay kolay büyüsel bir çağrışım yapmaksızın, öylece dururlar. Metinden yoksun olan sözlü kültürde "bilme"nin biricik yolu, hatırlamaktır; bu nedenle belleği güçlendirme sanatı ve hatırlamayı kolaylaştırmak için ritme dayalı düşüncenin kalıpsal ifadeleri geliştirilmiştir. Atasözlerinin, deyişlerin sürekli tekrarlanıp durması, sözlü kültürde düşünebilmenin zorunlu önkoşuludur; bu nedenle deneyimler, belleği pekiştirecek şekilde kalıplar halinde akla yerleştirilir; sözlü kültür araştırmacıları, zihin gücünü incelerken aslan payını belleğe verirler.

Sesin geçicilik dışındaki bir başka özelliği de, "bir nesnenin içinin yalnızca ses tarafından yoklanabilmesi" dir. Görüntü, ayırır, parçalar, ses ise birleş-

tirir. "Dikkatle bak" tıgında ayırmaya, bir özelliği belirgin kılmaya çalışıyorumdur "can kulağıyla dinle"diğimde ise, kendimi sesin içine gömerek uyum ve birleşim yapmaya uğraşıyorumdur. Bir anda uçup gidecek olan kelimenin bulunduğu deneyimi ruhsal dünyasına kaydedebilmek için insan, dünyaya kulak kabartır, kulak kesilir. Söz temelli düşünme ve anlatımın birçok özelliği, sesin bu birleştirme ve içselleştirme niteliklerine uygun düşer. Sese dayalı olan dolayısıyla insanın içinden gelen sözün birleştirici özelliği insan gruplarında da etkisini sürdürür; grupların oluşmasında ve grup-içi dayanışmada söz büyük önem taşır. Sözün içselleştirici gücü, kutsallıkla da bağlantılıdır; söz, ayınlerin ve duaların ayrılmaz bir parçası olduğu gibi, kitaplı dinlerde bile sözlü geleneğin üstün olduğu açıkça gözlemlenebilir; nihayetinde Tanrı insanlara yazmamış, onlarla konuşmuştur.

Sözlü kültürdeki düşünce ve anlatımın diğer özellikleri arasında, a) dil bilgisi olmadan anlamın belirlenebilmesine yardımcı olacak canlı bir ortamın sağlanabilmesi için yancümle yerine eklemeler yapılması, b) "kahraman asker", "güzel prenses" gibi kalıpsal yük ve sıfatlar kullanılması, c) düşünce sürekliliğini koruyabilmek için bol tekrarlara başvurulması, d) nesiller boyu gelen bilgi akışındaki unutulmaları engelleyecek tutucu bir zihniyete sahip olunması, e) insan yaşamının içinde olup bitenlerin yansıtılabilmesi için dile mücadeleci bir eda verilmesi (taşlamalar, küfürler, övgüler... Sözlü kültürlerde kahramanların sürekli üstünlük yarışına girmeleri, kavgacı ya da romantik yaşam biçiminden değil, sözlü zihin süreçlerinin bu özelliği dolayısıyla; yaşanan olayların anısını koruyabilmenin, hatırdaki kalacak bir kişi olmanın başka yolu yoktur), f) sözlük ya da tanımlama gibi gereçler olmadığından; kelimelere hemen oracıkta onanacak; yaşam ortamıyla kenetlenmiş anlamlar verilmesi, g) kavramların soyut ve biçimsel değil, duruma bağlı ve işlevsel kullanımı bulunur.

Bunlara bağlı olarak, sözlü ezber yeteneği, sözlü kültürde çok önemli bir yer tutar ancak sözlü ezber yazılı metin ezberinden oldukça farklıdır. Yazı olmadan uzun birimlerin kelime kelime ezberlenebilmesi iki veya daha kişinin aynı anda sözleri tekrarlamasıyla denetlenebilir ki, bu uygulama olanağı olmayan bir durumdur. Yapılabilecek tek şey, halk ozanları geleneğinde örneğini gördüğümüz üzere, "bütün öykülerin farklı bir yapıyla çıkmasını sağlayan, yüzer bir konu ve kalıp hazinesidir". Zaten bu nedenle, hiç de ayırı olmadıklarını bildikleri halde, iki farklı halk ozanı, yıllardır bir şarkıyı hiç değiştirmeden, kelimesi kelimesine aynı şekilde söylediklerini, yıllar sonra da söyleyeceklerini ileri sürebilmektedir. Sözlü ezberde beden dilinin oynadığı rol de, bu aynılık duygusunu pekiştiren bir etki yapmaktadır; sözlü ile-

tişimde beden hareketleri, kazara ortaya çıkan ya da o anda uydurulmuş şeyler değil, zorunlu ve kaçınılmaz unsurlardır.

Birincil sözlü kültürde yaşayanlar da (çıraklık, müritlik, dinleme, dinleni tekrarlamak, atasözlerine ve bunları yeniden tertiplemeye hakim olma veya kalıplaşmış özgün deyişler oluşturma, ortak geçmiş tek vücut olarak bakıp katılma gibi yöntemlerle) bilgelik düzeyine ulaşacak kadar çok şey öğrenirler. Kendine özgü bir analitik düşünce geliştirebilseler bile, birincil sözlü kültürde yaşayanlar "inceleme" yapamazlar; zira bilimi, tarihi, edebiyatı ve felsefeyi geliştirmek, herhangi bir sanatı açıklamak, dilin ve konuşmanın kendisini anlamak için mutlaka okuma yazma yeteneğine gereksinim vardır.

Yazı, insanın 50 bin yıllık yeryüzü yaşantısının ancak son 5500 yılında ortaya çıkan, geç bir buluşudur. Yazıyla ve matbaayla birlikte, sözlü kültürden yazılı kültüre geçilmiş, bilincin yapısı kökünden değişmiştir. Araştırmacılar, Rönesans'tan Reforma, kapitalizmin gelişmesinden modern bilimlerin ortaya çıkmasına kadar birçok önemli olayda, toplumsal ve zihinsel birçok değişimde matbaanın temel bir rol oynadığını ayrıntılarıyla göstermişlerdir. Matbaa, sözlü kültürdeki düşünme ve anlatımdaki işitsel üstünlüğün yerine, görsel üstünlüğü geçirmiş; görsel ifadenin birebir yinelenebilmesini ve fiziksel gerçeğin buna uygun düşen birebir sözel betimlenilmesini sağlamış, bu açılan yeni zihinsel dünya, modern bilimi olduğu kadar edebiyatı da etkilemiştir. Matbaa, insanların bilinç ve bilinçdışı kaynaklarını giderek daha nesnemi, kişisellikten uzak ve dinsel açıdan tarafsız görmelerine yol açmıştır.

Modern bilim ve edebiyatın gelişmesine katkılarının yanı sıra yazı, bilinci keskinleştirir; yazının yabancı etkisi ve yaşamla aramıza koyduğu mesafe nedeniyle yaşamımız birçok bakımdan zenginleşir, yüceleşir. Yazı sayesinde, insanlığın repertuarında sözlü geleneğin hantal belleğiyle hiçbir zaman asla erişilemeyecek ve algılanamayacak kadar bilgi ve beceri birikmiştir.

Sözlü söylemde hep görünür, sınırları belirli bir dünya vardır; diyaloga katılanlar bu dünyayı paylaşırlar. Yazılı metinde ise anlam yazarın niyetinden ve metnin bağlamından bağımsızlaşmıştır; orada gerçek, görünür dünyadan farklı, sınırsız bir dünya vardır. Yazının bu sınır tanımazlığı sayesinde okuyucu, bir metni anlaması sırasında, yazıdaki görünmeyen göndermelerin tinsel zenginliğinden kendisine yeni bir dünya kurar veya dünyadaki varoluşuna yeni boyutlar katma olanağına sahip olur. Yazının etkisiyle ortaya çıkan en çarpıcı görünümünden biri de dış dünyanın ve vicdanın içselleştirilmesidir.

Evet, kültürler sözlü ve yazılı oluşlarına göre işte böyle ikiye ayrılıyor ve iki temel zihin yapısı ortaya çıkıyor. Ancak kabul etmek gerekir ki, eski sözlü zihin yapısı, yazının icadıyla bir anda silinmemiş, matbaanın icadıyla bilgi ve belleğin denetim olanaklarına bağlı olarak aşama aşama değişmiştir. Örneğin yazı ve matbaanın icadından sonra çok uzun yıllar sözlü kültür et-

kişini sürdürmüş, bu nedenle yazıyı oluşturan harfler işaret olarak hemen benimsenmemiştir. Avrupa'da okur yazar simyacılar, ilaç şişelerini ve kutularını harflerle değil, çeşitli burç şekilleriyle işaretlemeye devam etmişlerdir. Yine örneğin birçok toplumda yazı, okur yazar olmayanlar tarafından önceleri giz ve büyülü güç taşıyan bir araç sanılmış, yazı parçacıkları tılsımlı muska olarak kullanılmıştır.

Birtakım araştırmacılar, sözlü ve yazılı kültür özelliklerini aynı anda barındıran; yazı yazmayı bilmelerine rağmen, sözlü niteliklerini yitirmemiş, konuşmaya gereğinden fazla önem veren, yaşam biçimleri nesneden ziyade kelimeye yönelik olarak gelişen kültürleri tanımlamak için "verbomotor (sözlü hareket eden) kültür" deyimini kullanmayı yeğlemektedirler. Bizim gözlemlerimize göre ülkemiz de, "söz" ve "yazı" arasında kalakalmış, bir "verbomotor geçiş kültürü" özelliklerini taşımaktadır. Türkiye insanı büyük çoğunlukla okuma yazma bilse de, resmi rakamlar yüksek bir okur yazarlık oranı bildirseler de, ancak sözlü kültürde görülebilecek bir zihinsel işleyişe sahiptir ve gündelik hayatında bunun doğal sonuçlarını sergilemektedir. Toplumumuzun bu özelliği anlaşılmasından bir eğitim ve öğrenme projesi oluşturulamaz.

Sözün gücü ve zihinsel işleyişin işitselliğe dayalı oluşu, en açık biçimde kendini dinsel yaşantılarda ortaya koyar; bunun en açık göstergesi ise, ezan'dır. Bura insanın duyu dünyasında belirgin biçimde işitsel öğeler baskındır. Ölüm, bir yakınımızı aldığı anda, bir mezarlığın önünden geçişimiz sırasında ya da doğrudan doğruya ölüm kapımızı çaldığında, "kelime-i şehadet getirmek", "üç kulhuvallahü bir elham okumak" şeklinde sözel bir tutum takınırız; çoğumuz kaygı anlarının başlangıcında okumak üzere bir dua repertuarına sahibizdir, hiç olmadı "besmele" çekeriz. Sazın ve muhabbetin temel olduğu Cem törenleri, dinsel yaşantının bir başka açıkça sözel yanlarıdır.

Dinsel yaşantının tam karşısında da rengarenk küfürler yer alır; çoğumuz açıkça küfürbazıdır. Erkekler, kahvehane, birahane ve meyhanede esasen "muhabbet" için bir araya gelirlerken, kadın yaratıcılığı bir araya gelmek, "dedikodu" yapmak için sayısız fırsatlar ortaya çıkarır; tek başına "komşuluk" değil, "komşu gezmeleri" hala birçok insanın hayatında çok önemlidir. Bu "muhabbet"lerde önde gelen "söz ustaları", "sözü dinlenir" kimseler hep vardır. Bu sözlü gelenek, çok kanallı televizyonlar ve radyo cümbüşüyle birlikte, fasılasız biçimde sürmektedir.

Ölçü olarak yazılı kültürün gelişmişlik düzeylerini aldığımızda, sözlü kültürün kimi özellikleri açıkça modernleşmemizin önündeki en köklü engeller olarak çıkarlar. Bunların başında, sözüm ona "yüksek" okuryazarlık

oranına rağmen, göçebe-sözlü kültürün modern zamanlardaki mirasını ya da tortusunu teşkil eden okuma-yazmaya karşı tepkisellik ya da en azından isteksizlik gelmektedir. Bura insanı, okuma-yazmaya yalnızca yönetici elitlerin yapacağı bir fiil olarak bakmakta, saygı ve hatta tıpkı Afrika kabilelerindeki gibi yazının kendisinden bile korku duymakta, yeteneği varsa çocuğunun "okuma"sı için elinden gelen desteği vermekte ama kendisi asla böyle beyhude (!) bir uğraşa heves etmemektedir.

Dünyanın başka hiçbir milletinin gündelik dilinde, okumakla devlet adamı olmanın eşitlendiği ya da fazla okumanın beden ve ruh sağlığına kötü geleceğiyle ilgili ifadeler olamaz. İşlevsel okur-yazarlık oranının böylesine düşük oluşu, bir matbaa kültürü geliştirmeden geçilen ikincil sözlü kültür ortamı ve insanlara estetik ve tinsel arayışları için zaman bırakmayan ekonomik yoksulluk tarafından pekiştirilmekte; kitleler cehalete ve yozluğa mahkum edilmektedir. Artık seyretmek ve hiç düşünmemek, ulusal kimliğin psikosoyopolitiğinin temel karakteristiklerindedir.

Birincil sözlü kültürle modernlik arasında sıkışıp kalmışlığımızın "Modern" ulusal kimliğin kara görüntülerinin en bariz biçimde sergilendiği yerler, estetikten yoksun kentlerimiz ve kan gölüne dönmüş yollarımızdır. Böylesine berbat kentleşmeyi ve bu trafik vahşetini tek başına hiçbir olgu açıklayamaz ama kökeninde ruhları ve zihinleri sözlü kültürde, bedenleri yazılı kültürde bulunan beşeri parçalanmışlığımız yer alır. Bu beşeri parçalanmışlığımız, birçok zaafı da beraberinde getirmiştir. Bu zaafılar arasında, yöneticilerin ve halkın yazılı zihnin özelliği olan rasyonalite eksikliği, yazıya dayalı modern teknolojilerin kullanımına alışamama veya abartma ama bir yandan da otomobili at gibi sürme örneğinde görüldüğü gibi bu gerçeği kabul etmeme, sosyopatiye çanak tutan bir gösteriş kültürünün ortaya çıkması bulunmaktadır. Sosyopatiye çanak tutan gösteriş kültürü, bırakın Cumhuriyet tarihimiz boyunca düzeltilmeyi, tam tersine yönetici elitler katında bile kök salmıştır. Göçebe ruhunun mirasının yanı sıra, mağlupların kırılan gururlarını tamir için giriştikleri telafi çabaları da bu kültürün oluşumunda etkilidir. Korumalarıyla trafik düzenini alt-üst ederek caka satan devlet görevlileri; lüks arabasıyla, işlevselliğine ve estetiğine bakmaksızın evinin kaç para ettiğiyle öğünen türedi zengin yurttaşlar aynı iplikten dokunmuşlardır ve gösteriş kültürümüzün imalatçılarıdır. Elbette böyle bir doku, mafyöz ilişkiler için bulunmaz bir vasattır. Daha da felaketi, her türlü rasyonaliteden uzak gösteriş kültürü, zaman zaman ulusal kalkınmacılık anlayışımızı ve hatta uluslararası ilişkilerimizi bile belirleyebilmektedir.